

The Tyranny of Algorithms: Freedom, Democracy, and the Challenge of AI

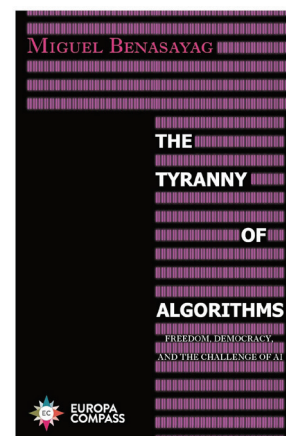
Miguel Benasayag
Europa Compass
Roma, 2021, 128 p.
ISBN: 9781609456627

PER IGNASI GOZALO SALELLAS

Professor dels Estudis d'Informació i Comunicació - Humanitats
Universitat Oberta de Catalunya

igozalo@uoc.edu

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9058-8036>

Com citar:

Gozalo Salellas, I. (2023). La condició antropològica de l'home algorítmic [Resenya del llibre *The Tyranny of Algorithms: Freedom, Democracy, and the Challenge of AI*, per M. Benasayag]. *Quaderns del CAC*, 49, 89-90. <https://doi.org/10.34810/qcac49id420674>

La condició antropològica de l'home algorítmic

The Tyranny of Algorithms (Europa Compass, 2021) és un volum breu, de no més de 120 pàgines, editat originalment en francès i del qual sols hi ha aquesta traducció de Steven Rendall a l'anglès per a Europa Compass. Parlem fonamentalment d'un diàleg ric però desordenat entre el filòsof i psicoanalista francoargentí Miguel Benasayag (qui hi consta com a autor) i l'antropòleg francès Régis Meyran. L'obra, de fet, és el punt de partida per a una altra obra de Benasayag editada al castellà, *¿Funcionamos o existimos?* (Prometeo Libros, 2021). Ambdós títols són aproximacions filosòficoantropològiques a l'era de l'algoritme i posen el focus en la producció d'intel·ligència artificial i en l'impacte que exerceix en la subjectivitat humana contemporània.

Al llarg de les seves tres seccions (1. *The failure of Western rationality*; 2. *Post-democracy*; 3. *The theory of action*), l'obra reivindica la singularitat com l'element que diferencia l'humà de la màquina i ho fa amb un gran desplegament de referències bibliogràfiques (de Heidegger a Badiou, de Descartes a Lacan; de Newton a Einstein; de Spinoza i Leibniz a Marx; de Turing a Deleuze i Guattari...), diàlegs rics entre èpoques i autors, i un ampli ventall d'exemples. El resultat ofereix una reflexió singular, en gran angular, que s'allunya de la febre presentista actual tot abordant casuístiques que van de l'Holocaust a Nagasaki; de la controvèrsia de Valladolid (1550-1551) als Stock Markets o Silicon Valley.

En el primer capítol, segurament on s'articulen les idees centrals de l'autor, s'hi apunta el debat central entre el model humà i el model tècnic (p. 16): existir (l'humà) o funcionar (la màquina), dilema que dona títol a l'altre llibre que s'ha referenciat (*¿Funcionamos o existimos?*). Així, per a Benasayag, l'home i el seu cos són un tipus de pensament analògic, que

falla i que no pot ser controlat, per tal com és real (“the real with bodies”). Encara en la primera secció, Benasayag afirma que el protagonisme de la racionalitat tecnològica en les nostres vides és, a efectes pràctics, la fi d'aquell projecte modern que viuria el seu moment culminant als segles XVIII i XIX amb Kant i Hegel —que l'autor defineix com “the age of the spirit”, p. 25). Per a Benasayag, el que caracteritzava el projecte modern era una racionalitat relacional, en eterna disputa, ben al contrari del projecte tecnocràtic actual, basat en l'hiperracionalisme tecnodigital —un racionalisme que no deixa marge a l'error, ja que no és altra cosa que una suma de correlacions quantitatives (p. 26).

Tot i així, l'autor evidencia el caràcter circular de la història i, en el seu afany per fer una genealogia del projecte de la modernitat, en el llibre conclou que és precisament la modernitat la que, en diferents períodes i amb diferents mètodes, ha creat la mesura del món: del mètode matemàtic de Galileu a l'auge dels autòmats al segle XVIII com a models perfeccionats de l'home, passant per l'equiparació entre organisme humà i rellotge en l'època cartesiana. La conclusió final sobre els errors d'antics mètodes de càlcul sobre el món (“not everything is possible”, p. 22) és l'argument més sòlid que Benasayag ofereix per criticar la fe en el racionalisme tècnic contemporani, que condueix a les trampes de la promesa cibèrnetica —el fet que la tecnologia alliberi els humans del treball i de les dificultats que presenta la vida.

La segona secció del llibre, *Post-democracy*, aparentment hauria de tenir un to més d'anàlisi política contemporània, però, tot i els moments puntuals en què s'intenta abordar el concepte de *postdemocràcia*, es continua aprofundint en les implicacions de la tecnologia en les nostres vides i en les formes d'articular la societat. Només ofereix algun passatge veritablement aclaridor sobre la postdemocràcia: en una interpretació altra

que l'hegemònica, l'autor considera que la democràcia es caracteritza pel seu caràcter conflictual ("conflictuality") amb el que és diferent (o "the Other") (p. 65). La negació de l'alteritat i del conflicte és el que caracteritza, per tant, el model postdemocràtic que, segons Benasayag, ha gestionat amb èxit el neoliberalisme i la seva capacitat desterritorialitzadora i de destruir vincles. D'aquest model de gestió n'hauria sorgit el subjecte postdemocràtic, fonamentalment individualitzat i relativista —una condició que l'autor sintetitza en el concepte d'"hypernominalism" (p. 68). En aquest món entès com a "aristocracy without aristocrats", el futur se sotmet a la predicció massiva, la qual cosa minimitza fins a l'extrem el caràcter aleatori i incontrolable del destí. D'alguna manera, el nostre temps postdemocràtic nega la *futurabilitat*, tal com teoritza Franco Berardi, i la converteix en una extensió del present programat i monitorat.

Amb tot, al meu entendre, la reflexió més interessant que ofereix el llibre sobre el nostre temps és la incapacitat dels humans (i de la seva racionalitat) per controlar les conseqüències de les seves pròpies accions. Com a conclusió d'una rica exposició de casos de la modernitat, l'autor conclou que les catàstrofes a les quals ens exposem amb la tecnologia digital no són altra cosa que l'últim capítol d'una sèrie de desastres produïts per l'avantguarda tècnica a Occident, on Auschwitz i Hiroshima/Nagasaki en serien els dos grans exemples, i figures com Hitler, Stalin o Pol Pot, les figures més reconeixibles.

Davant aquest escenari, l'autor proposa repolilitzar el camp social i replantejar l'acció política, neutralitzant l'actual delegació de la política en mans de les màquines (p. 74-75), però assumint el gran hàndicap del futur més immediat: la incapacitat d'assaltar l'espai físic com en el passat. A l'exemple del Palau d'Hivern com a gran símbol de la conquesta de l'espai públic, Benasayag hi contraposa les oficines de Google o IBM com els icònics espais del poder contemporanis. En aquest sentit, pot ser productiu pensar l'entrada d'Elon Musk a Twitter i l'atenció mediàtica prestada a la seva simbòlica arribada als *headquarters* de la companyia a San Francisco, com un exemple de qui disposa de capacitat de conquesta avui dia.

Les estratègies de l'acció humana en el futur centren les reflexions d'un últim capítol, *The theory of action*, en bona mesura banyat per les teories foucaultianes sobre el poder i les formes de governamentalitat. Sota l'hegemonia de la governamentalitat algorítmica (p. 79), segons Benasayag, es despersonalitza els individus i s'anul·len les comunitats. L'avatar seria, doncs, la figura que protagonitza el nostre moment de la història. El camí que proposa l'autor és obrir la ment cap a altres formes d'existència i altres formes d'acció que no siguin solament conscients, però vives. En un món dominat per sistemes complexos no lineals, Benasayag reclama solucions singulars, evitant fantasies de *tabula rasa* que provenen tant de l'extrema esquerra com de la dreta, i tornar a una escala del temps més dilatada que eviti el gran pecat del món digital: el *feedback* constant, la immediatesa i les promeses d'infal·libilitat de la mecanització.

En conclusió, *The Tyranny of Algorithms* és una crítica desigual, però plena de diagnòstics brillants i no catastrofistes sobre el temps algorítmic, que, probablement, tindran més ressò i unanimitat en un futur no llunyà. Tot i que aporta algunes tesis centrals, el volum pateix els riscos d'una conversa poc delimitada i aparentment improvisada, que fa de l'estructura esbossada a l'índex una promesa no complerta. En tot cas, el llibre compleix amb la seva funció inicial: ser una llançadora d'idees per a futures articulacions més sistemàtiques.

Referències

Benasayag, M. (2021). *¿Funcionamos o existimos?: una respuesta a la colonización algorítmica*. Prometeo Libros.

Berardi, F. (2017). *Futurability: The Age of Impotence and the Horizon of Possibility*. Verso Books.